

Docenthandleiding – Van roeping tot missie

Informatie

TV: Tijd van burgers en stoommachines

Thema's: Religie, samenleving, kolonialisme, missiewerk, maatschappelijk werk.

Duur: 2-3 lessen

Leerdoelen

Na deze les kan de leerling:

- De drie kloostergeloften correct benoemen;
- Uitleggen wat het verschil is tussen contemplatieve en actieve kloosterorden;
- Beschrijven welke rol kloosterlingen speelden in onderwijs en zorg in Limburg;
- Uitleggen waarom missionarissen actief waren in koloniale gebieden;
- Beargumenteren welke positieve en negatieve gevolgen missie had.

Achtergrondinformatie voor de docent

In de 19e eeuw kende Nederland een heropleving van het katholieke leven. Na eeuwen van achterstelling (Reformatie, Franse Tijd) herstelde in 1853 de bisschoppelijke hiërarchie. Dat leidde tot een sterke groei van kloosterorden, oprichting van scholen en ziekenhuizen en actieve missie in koloniale gebieden. Limburg werd een kerngebied van deze katholieke heropleving.

Elke kloosterling legde drie geloften af. Deze geloften bepaalden het dagelijks leven.

1. **Gehoorzaamheid** – luisteren naar oversten
2. **Armoede** – geen persoonlijk bezit
3. **Kuisheid (celibaat)** – geen huwelijk of gezin

Verschillende kloosterorden

Franciscanen (1209 – Franciscus van Assisi)

- Ideaal: eenvoud, armoede, nabijheid tot armen
- Werk: armenzorg, prediking, later ook onderwijs
- In Limburg o.a. Roermond en Venray

Dominicanen (1216 – Dominicus)

- Ideaal: verkondiging en verdediging van het geloof
- Werk: onderwijs, prediking, theologie
- In Maastricht sinds 13e eeuw

Jezuïeten (1540 – Ignatius van Loyola)

- Ideaal: intellectuele vorming, missie
- Werk: elite-onderwijs, missie wereldwijd
- Sterk betrokken bij koloniale missie

Ongeschoeide Karmelieten

- Contemplatieve oorsprong
- Later ook actief onderwijs
- In Geleen (Theresiacollege)

Missionarissen van Steyl (Arnold Janssen, 1875)

- Specifiek gericht op missie buiten Europa
- Werk in Azië, Afrika, Zuid-Amerika
- Missiemuseum Steyl is tastbare erfenis

Missie vond plaats binnen koloniale machtsverhoudingen. Kenmerken:

- Bekering tot katholiek geloof
- Oprichting van scholen en ziekenhuizen
- Verspreiding van Europese normen en waarden
- Ongelijke machtsrelaties

Belangrijk voor leerlingen: Missie had vaak goede bedoelingen, maar versterkte koloniale ongelijkheid.

Uitwerking per stap

Stap 1 – Kies jouw kloosterorde

Franciscanen

- 1209
- Armoede, eenvoud, zorg voor armen
- Actief
- Armenzorg, onderwijs

Dominicanen

- 1216
- Verkondiging van het geloof
- Actief
- Onderwijs, prediking

Jezuïeten

- 1540
- Intellectuele vorming, missie
- Actief
- Elite-onderwijs, missie

Karmelieten

- Middeleeuwse oorsprong
- Gebed en bezinning
- Oorspronkelijk contemplatief
- In Limburg onderwijs

Missionarissen van Steyl

- 1875
- Wereldwijde missie
- Actief
- Missie in Azië/Afrika

Stap 2 – Leven in het klooster

1. Waarom koos jij voor het klooster?

Een van de volgende: religieuze roeping, sociale mobiliteit, opleidingskansen, armoede thuis.

2. Welke drie geloften leg je af?

Gehoorzaamheid – Armoede – Kuisheid

3. Hoe ziet een doorsneedag eruit?

Vroege mis → Gebedstijden → Werk (lesgeven, zieken verzorgen) → Studie → Avondgebed

4. Wat doe je buiten het klooster?

Een van de volgende: school oprichten, lesgeven, armenzorg, missiewerk voorbereiden

Docentnuance

Benadruk dat kloosters in 19e eeuw vaak:

- gaten vulden waar overheid afwezig was
- sterk georganiseerd waren
- invloed hadden op onderwijs en zorg

Stap 3 – Op missie

Congo

- Belgische kolonie
- Missie werkte samen met koloniale macht
- Oprichting scholen en kerken
- Sterke ongelijkheid

Indonesië

- Nederlandse kolonie
- Missie naast islamitische bevolking
- Onderwijs en bekering

China

- Geen volledige kolonie
- Buitenlandse invloedssferen
- Spanningen tussen missionarissen en lokale cultuur

Ghana / Togo

- Duitse en later Britse kolonie
- Missie in onderwijs en medische zorg

Papoea Nieuw-Guinea

- Duitse en Australische invloed
- Culturele botsingen

Docentnuance

Laat leerlingen:

- Koloniale machtsverhoudingen expliciet benoemen
- Beseffen dat missie ook culturele onderdrukking kon betekenen

Stap 4 – Missietijdlijn

Leerlingen moeten per moment reflecteren op:

Wie profiteert?

- Lokale bevolking (onderwijs, zorg)
- Kerk (uitbreiding invloed)
- Europese staten

Wie ondervindt nadeel?

- Verlies lokale cultuur
- Ongelijke machtsverhouding
- Religieuze dwang

Stap 5 – Reflectie

Uitgebreid voorbeeldantwoord (model)

Mijn orde zorgde voor onderwijs en medische hulp in gebieden waar weinig voorzieningen waren. Dat verbeterde de levensomstandigheden van veel mensen. Tegelijkertijd werkte de missie binnen koloniale machtsverhoudingen. Europese normen werden opgelegd aan lokale bevolkingen. Dat leidde tot verlies van tradities en culturele ongelijkheid. Goede bedoelingen konden daardoor negatieve gevolgen hebben. Geschiedenis laat zien dat hulp en macht soms samen optrekken.

Didactische aandachtspunten

- Wees voorzichtig met simplificatie: niet “goed vs fout”
- Stimuleer historisch denken vanuit tijdscontext
- Maak koppeling met:
 - Kolonialisme
 - Ontkerkelijking
 - Verzorgingsstaat